ЧЫЛА ЭЛЛАСЭ ПРОЛЭТАР-ШАМЫЧ, УШНЫЗА!

Лэнин-Сталин паша вэрч кучэдалаш йамдэ лий!

ЙАМДЭ ЛИЙ

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЭ

ГАЗЭТ АК: идалыклан 2 т. 16 ыр. пэл ийлан 1 т. 8 ыр.

1938 ий 22 йанварь № 5

Владимир Ильич Лэнинын колымыжлан 14 ий тэмэ

ЛЭНИН ГАЙ ЛИЙЫНА

Луатныл ий ожно тӱньаштэ ик кугу йэҥ укэ лийэ. 1924 ий 21 йанварьыштэ пӱтынь тӱньасэ шэмэр калык вождьын—**Владимир Ильич Лэнинын**—шолшо шӱмжӧ кырмым чарныш. Лэнин укэ лийэ. Лӱддымӧ рэвольуционьэр, шкэнжын чумыр пашажым, илышыжым шэмэр калыклан пушо йэҥ укэ лийэ. Шэмэр калыкын ончыкылык волгыдо, пийалан илышыжэ вэрч кучэдалшэ йэҥ мэмнан дэч кайыш.

Йанварь кэчылаштэ тулыкэш кодшо эл ойгыш пэрныш. Но тидэ лӱддымӧ-шамычын ойгышт ыльэ, тыштэ шинча вӱдлан вэр лийын огыл. Совэт калык Лэнин партий йыр, Лэнинын лишыл соратникшэ, гэниальный Сталин йыр адакат утларак чумыргыш.

Чумыр калык Вэликий Сталинын тул гай шомакшэ дэнэ Лэнинын сугыньыжым шукташ товатлэн.

Владимир Ильич Лэнин большэвистский партийым ыштэн, тидэ партийым пашазэ классын тушманжэ ваштарэш кучэдалаш, нуно шакшэ-шамычым йӧршын пытараш туныктэн. Лэнинын ыштымэ партийын вуйлатымыжэ дэнэ Российсэ пашазэ класс дэн шэмэр крэсаньык Октьабрьсэ кучэдалмаштэ сэҥымашым лэктыч. Нуно капиталистичэский стройым сӱмырэн совэт властьым ыштышт.

—Мэ Российым кӱчызӧ, лунчыргышо эл гыч пойан элыш савыраш шонэна—манын Владимир Ильич ойлэн. Гэниальный Сталин Владимир Ильич Лэнинын тидэ сугыньыжым шуктымашкэ Совэт элым вӱдэн наҥгайа. Мэмнан дэнэ тидэ шукталтын! Мэмнан элыштэ Лэнинын шонымыжо ышталтын. Кажнэ пашаштэ Лэнинын пашажым, кучэдалмыжым, тудын пэш чаплэ илышыжым ужаш лийэш. Лэнин колэн гынат, тудын пашажэ, идэйжэ, илышыжэ Совэт калыкын шӱмыштыжӧ ила, тудо нигунамат огэш коло.

Ындэ мэмнан эл пойан, культурный, пийалан элыш савырнэн. Сталин йолташын шомакшэ дэнэ чумыр совэт калык ындэ тыгэ ойла: „Илаш сайрак лийын, илаш вэсэларак лийын".

Лэнин йоча-шамычым пэш чот йӧратэн. Тудо йоча-шамычыштэ айдэмын ончыкылык волгыдо, пийалан илышыжым ужын. Владимир Ильич партийым, пашазэ классым йоча-шамыч вэрч эрэак тыршаш туныктэн. Мэмнан партий Ильичын туныктымо корно дэнэ кайа. Мэмнан элыштэ йоча-шамычлан чыла ышталтын. Школ, пионьэр дворэц, пионьэр клуб, парк, йоча тэхник станций, колхоз йоча-шамычын пӧртышт—мо кӱлэш гын, чыла уло.

Мланна пийалан лийшаш правам Лэнин-Сталин партий пуэн. Мэ, йоча-шамыч, тидэ кугу правам шкэнан пашана дэнэ сулашна кӱлэш. Мэ тӱньамбалнэ коммунизмым ыштымаштэ Лэнин гай кучэдалшэ лийашна кӱлэш.

Луатныл ий ожно, йанварь кэчылаштэ пионьэр организаций Лэнин лӱмэш лӱмдалташ тӱҥалын. Мэ йуный лэнинэц-шамыч тидэ кугу лӱмым чаплэ пашана дэнэ сулэна. Тушман-шамыч дэкэ Лэнин гайак нэпримиримый лийына

1917 ийын апрэль тылзыштэ Владимир Ильич Лэнин Пэтроградыш толын. Владимир Ильич бронэвик гыч ойла.

Художник Кустодиэвын сӱрэтшэ.

А ПОЛДЫШЫЖО МЫЙЫН УРГЫМО...

Мэмнан дэкэ Лэнин тольо. Мыланэм кычкырат:

— Наторова, пальтом нал!

Клубышто шокшо. Лэнин ойлаш тӱҥальэ. Пальтожым кудашын, пӧкӧныш пыштыш. Мый руалтышымат—гардэробныйыш. У ж а м, шола у р в а л т ы ж ы н покшэл полтышыжо укэ. Мый шкэмын жакэткэм гыч полдышым кӱрлын нальымат, Лэнинын пальтошыжо ургэн шындышым. Шуко чытыжэ манын кӱжгӱ номэран шӱртӧ дэнэ ургышым. Тудо кайыш, полдыш ургымэм палэн ыш шукто. А полдышыжо изиш вэстӱрлырак. Тидэ мыланэм вожылмаш, а шкэмын сэкрэтэм нигэланат ыжым каласэ.

Йатыр жап эртыш. Литэйный урэм дэнэ кайэм, „Фэникс" фотографийын окнаштыжэ Лэнин портрэтым ужам. Тудым кугэмдымэ. Ӱмбалныжэ тудо пальтоак. Сайынрак ончэмат — полдышыжат тугайак—мыйын полдышэм.

Тидэ тэлымак Лэнин колыш. Шарнэн илашэм Литэйныйыштэ тудын портрэтшым нальым.

Тудым воштончыш воктэлан рам кӧргӧш пыжыктэнам.

Кэчэ йыда лишкыжэ мийэмат, ончэн шортам.

А полдышыжо мыйын ургымо...

1927 ийын Архаҥгэльскыштэ Наторован ойлымыжо почэш возымо („Творчество народов СССР" книга гыч).

В. И. Лэнин Закопаныштэ (Галиций) ссылкыштэ илымыжэ годым.

КОК СОКОЛ

Ужар тумо вуйышто,
Тудо простор ӱмбалнэ
Мутланэныт коктын
Волгыдо сокол-шамыч.

Нинэ сокол-шамычым
Йэҥ-шамыч палэныт:
Пэрвой сокол—Лэнин
Кокымшо сокол—Сталин.

Пэрвой сокол—Лэнин,
Кокымшо сокол—Сталин,
А йырышт чоҥэштылыныт
Игышт тӱшка дэнэ.

Ой, кузэ пэрвой сокол
Вэсыж дэн прощатлэн,
Колымыж дэч ончыч
Йолташыжлан ойлэн:

„Сокол тыйэ мыйын сизый,
Шуын ойырлаш шагат,
Чыла паша-тыршымаш
Возыт тыйын ӱмбак.

А вэсыжэ каласыш:
„Мондо трэвогым,
Мэ тылат товатлэна:
Корнэт гыч она кораҥ!"

Шуктэн тудо товатлымым,
Бойэвой товатлымыжым:
Чумыр родной элым
Пийаланым ыштэн.

„Творчество народов СССР" книга гыч смысл шот дэнэ Макс Майн ку сарэн.

В. И. Лэнин дэн И. В Сталин 1922 ийыштэ Горкышто.

„ВӰРАН РУШАРНЬАЛАН" 33 ИЙ

1905 ийын 9 йанварьыштэ Пэтэрбургысо шӱдӧ тӱжэм утла пашазэ-шамыч кугыжалан шкэныштын прошэньыштым пуаш Зимний Дворэц дэкэ мийэныт.

Тидэ дэмонстрацийым Гапон поп организоватлэн. Варажэ палэ лийын: тидэ поп кугыжан правитэльствэ дэнэ служитлэн улмаш. Тудо пашазэ-шамычым ондалэн, рэвольуционный крэдалмаш дэч кораҥдаш тыршэн. Пашазэ - шамычын нэлэ илышышт вэрч кугыжа огыл, а тудын министржэ шамыч титакан улыт, манын у м л а н д а р э н. Кугыжа пашазэ - шамычын йӧсланэн илымыштым ок шинчэ, а шинчэн налэш гын, нунын илышыштым министр-шамычлан сайэмдыкта, манын тудо ойлэн.

Кугыжа дэч полышым, сай илышым йодаш кугужат, йочажат, шонгыжат-ӱдрамашыжат к а й э н ы т. Кыдэшышт йумоҥам, кугыжан портрэтым-нумалыныт.

Шуко тӱжэм пашазэ-шамычым кугыжа пульо, пикэ да нагайкэ-шамыч дэнэ вашлийын.

Тидэ кэчын кугыжан палач-шамыч тӱжэм утла йэҥ-шамычым пуштыныт. Но дэмонстрацийым лӱйылдын шалатымаш пашазэ-шамычын шинчаштым почын, самодэржавийын чын тӱсшым ончыктэн.

Тидэ кэчыштэ пашазэ классын „кугыжа батьушкалан" ӱшанымыжым лӱйылдмӧ.

ВЛАДИМИР ИЛЬИЧ ЛЭНИНЫН ЙОЧА ГОДСО ИЛЫШЫЖЭ

Мэмнан вождь Владимир Ильич Ульйанов (Лэнин) 1871 ийыштэ 10 (23) апрэльыштэ Симбирск олаш шочын. Кызыт тидэ олам Ульйановск манын лÿмды мö.

Владимир Ильичын ачажэ, Ильйа Николайэвич, Симбирский губэрнийыштэ народный училищэ инспэкторлан шогэн. Тудо тыгылай кокла гыч лэктын, изиньэкак ача дэч посна кодын, кугырак изажын полшымыж дэнэ гына образованьым налын кэртын. Симбирскыштэ улмыж годым тудо йорло крэсаньык-шамычын йочаштлан школым шукырак организатлаш тыршэн. Тидым шуктышаш вэрч шкэнжым чаманыдэ пашам ыштэн, коч могай начар ийгэчан годымат губэрний мучко кудалыштын.

Владимир Ильичын аважэ, Марийа Алэксандровна, врачын ÿдыржö улмаш. Тудо музыкым сайын шоктэн моштэн; францyз, нэмыч да англичан йылмэ-шамычым пэш сайын шинчэн. Нинэ йылмэ-шамычым шкэ йочаштлан туныктэн. Тудо йоча-шамычым пэш йöратэн, чаманэн.

Владимир Ильич кумышо шочшо улмаш. Тудо вич ийаш улмыжо годымак лудаш тунэмын. Руш историй нэргэн ойлымаш шамычым, почэламутым йöратэн лудын. Тÿрлö модыш дэнэ модаш йöратэн. Тэлым пэш тура курык гыч издэр дэнэ, коньки дэнэ мунчалтэн.

Ильйа Николайэвич Ульйанов (В. И. Лэнинын ачажэ).

Володьа индэш ийат пэлаш улмыж годым гимназийыш пэрвой классыш тунэмаш пурэн. Тудым гимназийыш пураш учитэль-шамыч йамдылэныт. Володьа куштылгын да йöратэн тунэмын. Тудын способностьшо пэш сай улмаш. Классыштэ шинчымыж годым туныктышын ойлымыжым умлаш тыршэн колыштын, мо умылымыжым мондэн огыл. Сандэнэ мöнгö толмэкшэ классыштэ мом тунэммыжым изишак гына повторитлэн.

Володьа мураш пэш йöратэн. Тудын способностьшо да йÿкшö сай улмаш.

Ильйа Николайэвич шукыж годым Володьам шкэ кабинэтышкыжэ вÿдэн нангайэн да тудын урокым тунэммыжым тэргэн. Володьан тэтрадьшэ почэш латинский шомак-шамычым йодыштын. Володьа нигужак шогалдэ, чыла, раш ойлэн.

Володьан ачажэ шахмат дэнэ модаш пэш йöрата улмаш. Тудын тидэ йöратымашыжэ чыла йоча-шамычшылан куснэн. Ильйа Николайэвич шахмат дэнэ модаш ÿжын гын, чыланат модаш куанэн кайат ыльэ.

Володьа ачаж дэнат, Саша изаж дэнат шахмат дэнэ модын. Вара сэмын тудо шахмат дэнэ модаш пэш сайын тунэм шуын.

— Мэ шахмат дэнэ модаш чыланат тунэм шуна Варарикшым, Владимир Ильичын границэ вэс вэлнэ эмиграцийыштэ илымыж годым. авам тудо шахматым Володьалан колтыш. Но Краковышто (тидэ ола Польшо государствыштэ—рэд.), тÿньэмбалсэ сар тÿнгалмэ годым, Ильичым арэстоватлэныт. Утаралтмэкшэ Ильичлан чыла погыжым кудалтэн кодэн кайашыжэ вэрэштын, тидэ шахматат кодын, вара кэйомын,—тыгэ Владимир Ильичын акажэ Марийа Ильинична Ульйанова воза.

Марийа Алэксандровна Ульйанова (В. И. Лэнинын аважэ)

Володьа шахмат дэнэ вэлэ модын огыл. Саша изажэ мо дэнэ модын гын, Володьат тудын дэнэ модын, Саша изажэ мом ыштэн гын, Володьат тудым ыштэн. Тудо шкэнжын кугурак изажым пэш чот йöратэн, сандэнак коч куштат, коч момат кугурак изаж сэмын ышташ тыршэн. Мо дэнэ модмэт шуэш? Прогулкыш кайэт мо?—манын Володьа дэч йодат гын, тудо викак вашмутым ок пу, а Сашам ончаш тÿнгалэш. А тудыжо лÿмынак вашмутым вашкэ ок пу. Вара Володьа „кузэ Саша, тугэ мый“ манын ойла улмаш.

Симбирскыштэ Прибыловскийын пöртшö. Тыштэ В. И. Лэнни 5 ийаш лиймэшкыжэ илэн.

Володьан тунэммэ ийлажэ

Володьа гимназий гыч пöртылмэкшэ урокышто мо лиймэ, туныктышо-шамычын мом йодмышт нэргэн ачажлан каласкалэн. Ачажэ моло кунамсэ гайак ик вашмутым колын:

—Отлично! Йужо годым Володьа кабинэт коч шкэ пöлöмышкыжо писын ошкылшыжла ачажлан рапортоватлэн: „грэчэски гыч визыт, нэмэцки гыч визыт, латынь гыч визыт, алгэбр гыч визыт“! Володьан тунэммыжэ годым чыла прэдмэт дэнат отмэткыжэ „пäтьорко“ лийын.

1887 ийыштэ Владимир Ильич пытартыш классыштэ тунэмын. Тидэ ийыштэ Ульйанов шамычын йэшыштлан кугу ойго пэрнэн. Владимир Ильичын изажым, Алэксандр Ильичым кугыжам пуштмаштэ эн кугу титаканлан шотлэныт да казнитлэн пушташ приговорым луктыныт. Шошым 8 майыштэ Алэксандр Ильичым казниглэныт. Алэксандр Ильичым „шучко прэступникым“ сай аттэстат дэнэ да шöртньö мэдаль дэнэ туныктэн лукшо Симбирский гимназийын начальствыжлан выговорым увэртарэныт. Симбирский гимназийын начальствыжэ садланак Владимир Ильичлан шöртньö мэдальым пуаш ок лий, манын шонэн. Но гимназийыштэ тунэммыжэ годым Володьан сэнгымашыжэ пэшак кугу лийын Выпускной экзамэныштэ Володьа алакат чаплэ сэнгымашым ончыктэн, тудым шöртньö мэдаль дэч утараш нымогай причин укэ улмаш. Ольга шÿжаржэ сэмынак Ильичат шöртньö мэдальым налын да Казанский государствэнный унивэрситэтын йуридичэский факультэтышкыжэ тунэмаш пурэн.

Владимир Ильич гимназийым пытарымыжэ ийыштэ.

Кодшо курымын 80-шо ийлаштыжэ, 1887 ий 1 мартысэ покушэньэ дэч вара полиций пэш чот осаллаш тÿнгалын. Студэнт коклаcэ паша дэнэ инспэкторлан полицэйский-шамыч шогалталтыныт, студэнчэский общэствэ-шамычым пэтыркалэныт, чыла организацийым пытарэныт, йатыр студэнт-шамычым арэстоватлэныт, шуко студэнтым унивэрситэт гыч луктыныт. Тыгай осалланымаш ваштарэш студэнт-шамыч протэстым ыштэныт. „Студэнчэский бэспорьадкэ“ Казанский унивэрситэтыштат лийын. В. И. Лэнинымат сходкышто участвытлымыжлан унивэрситэт гыч луктыныт да Кокушино йалыш ссылкыш колтэныт. Тидын дэнэ Владимир Ильичын учэничэский ийлажэ пытэн. Володьа тунам 17 ийаш улмаш. Но тудо тыжак шогалын огыл, нымогай полыш дэч посна, самостойатэльнэ образованьым налын да йуридичэский факультэтлан выпускной экзамэным пэш сайын кучэн.

Самырык Ильич настойащий рэвольуционьэр лийын. Тудо рэвольуционный марксизмыштэ, пашазэ классын кучэдалмэ идэйыштыжэ шкэ корныжым муын.

Ильич шуко лудын

Владимир Ильич пэш шуко лудын. Тудо Пушкиным, Тургэнэвым, Нэкрасовым, Толстойым пэш йöратэн, чÿчкыдын нунын сочинэнийыштым кок канала лудын.

Тудо вэс эллаcэ йылмымат тунэмын. Тидыжэ тудлан границэ вэс вэлыш каймэнгыжэ подпольный „Искра“ газэтым лукташ тÿнгалаш полшэн. Вэс эл йылмым шинчымыж дэнэ иностранэц-шамычлан умылтарашат кушкыжго лийын. Лач англичан йылмэ дэнэ гына паша кÿчымырак улмаш. Тидэ йылмым тунэмаш пэш йöсö. Ильич тидэ йылмым туныктышо дэч поснак тунэмынат, правильнэ ойлаш тунэм кэртын огыл. Лондонышто илымыжэ годым гына тудым сайын тунэм шуын.

Йылмэ-шамычым тунэммэ годым Владимир Ильичын посна мэтэдшо улмаш. Тудо иктаж могай книгам налын, вэс эл йылмэ гыч рушлаш кусарэн, вара рушла гыч адак вэс эл йылмыш кусарэн Тыгэрак тудо йылмэ-шамычым сай тунэм шукгэн. Ышкэжэ тудо, мый йылмэ-шамычым сайын ом шинчэ манын шотлэн. Тудо тыгэ пэш скромный да ышкэжэ дэкэрэ трэбоватэльный улмыжлан лийын ойлэн. Пэш кугу простота дэн скромность. Йэнг дэкэ вниматэльнэ да тыршэн ончымаш обшо паша вэрч да шкаланжэ чот пашам ыштымаш—тудым подлинный коммунистым ыштэныт. Тэ Владимир Ильичын илышыштэ лийшэ примэр-шамыч почэш шукылан тунэм кэртыда.

Владимир Ильич дэн шÿжаржэ Ольга Ильинична 1874 ийыштэ

Тидэ страницэш пэчатлалтшэ матэриал-шамычым М. И. Ульйанован возымо книгаж гыч налмэ.

(2-шо могыр)

ЛЭНИНЛА ИЛАШ, КУЧЭДАЛАШ ТУНЭМЗА!

Лэнинын знамäжэ дэнэ мэ Октьабрь рэвольуций вэрч кучэдалмаштэ сэнышна.

Лэнинын знамäжэ дэнэ мэ социалистичэский строитэльствын сэнымыжэ вэрч кучэдалмаштэ рэшайущий ончык каймаш - шамычым ыштышна.

Тидэ знамä дэнак чумыр тӱньасэ пролэтарский рэвольуцийыштэ сэнэна.

Вийан лийжэ лэнинизм!

И. СТАЛИН.

Простой да скромный

1

Владимир Ильичын илышыжэ пашаэз классын пашажэ вэрч нойыдэ кучэдалмашэш эртэн.

Лэнин вурс гайэ пэнгыдэ, смэлый лийын. Но тудо шкэнжым ыгунамат моло дэч кӱшкӧ шындэн огыл,—простой, скромный лийын. Тыглай пашаэз-шамыч дэнэ йолташла мутланэн. Погынымаштэ, митингыштэ, сйэздыштэ, моло вэрэат чылалан ынглышашын простой йылмэ дэнэ ойлэн. Пашаэз - шамычын шонымыштым, йодмыштым, молымат палэн налшашлан погынымашыш палэмдымэ жап шумо дэч ончыч мийэн, мутланэн, йодыштын шинчэн.

2

Самырык совэт рэспубликым капиталист государствэ-шамычын кэрылтмышт дэч аралэн, калык озанлыкым йол ӱмбак шогалтымэ годым Владимир Ильич йӱд-кэчэ пашам ыштэн. Паша годымак пэш шуко йэнг-шамычым шкэдэкшэ пуртэн мутланэн, тӱрлӧ нэргэн йодыштын, кангашым пуэдэн. Лэнинын кажнэ шомакшат кумылым эрэ кӱшкырэк да кӱшкырак нӧлдышӧ лийын.

3

Лэнин кэрэк момат анык-лэн кучылтын. Путырак йӧсӧ жапыштэ, йыр-ваш тушман-шамыч ишымаштэ илэн гынат, оксам кузэ гынат эрэ шагалрак кучылташ тыршэн.

Совнарком прэдсэдатэль лиймэкыжат моло шэмэршамыч дэч сайрак условийыштэ илаш нымайат кэлшэн огыл. Ик кана Совнарком столовойсо пашайэнг Воронцова Владимир Ильичлан киндым осьмушкалан утларак пуэн улмаш. Ильич уто киндыжым пӱчкын мӧнгӧш пуэн. Адак ик кана Совнаркомын управльайущийжэ Бонч-Бурэвич Ильичлан йоддэак пашадарым кӱзыктэн. Ильич сырэнат, тудлан выговорым пуэн.

* * *

Владимир Ильич пашам йӧратышэ скромный йэнг, паша гэрой лийын. Владимир Ильич гайак мэмнан ачана, вождьна Иосиф Виссарионович Сталин! Нунын илышышт дэн пашашт —мланна примэр!

„Шарныза, йӧратыза, тунэмза Ильычым, мэмнан вождьнам, мэмнан учитэльнам.

Кучэдалза да сэныза тушман-шамычым, внутрэнний дэн внэшний шамычым Ильич сэмын.

У илышым, у йулам, у культурым строитлыза —Ильич сэмын.

Пашаштэ изи дэч нигунамат ида отказыватлэ, вэт изи гыч кугу ышталтэш — тыштэ Ильичын эн важнэ завэтшэ гыч иктыжэ.

И. СТАЛИН.

Ильичын сугыньыжым шуктэм

—Тунэмаш, тунэмаш, тунэмаш!

Тэвэ тидэ сугыньым мылана Владимир Ильич пуэн кодэн. Владимир Ильич шкэжат пэш кугу учоный лийын, шуко тӱрлӧ наукым шинчэн. Изижэ годымак шуко кнагам лудаш тӱнгалын, школышто эрэ отлично тунэмын.

Мый Ильичын пуэн кодымо сугыньыжым шукташ кэчын кучэдалам. Ильич сэмынак шуко кнагам лудаш, отлично тунэмаш тыршэм. Тыршымэм арам ок лий. Тунэммаштэ эрэ отлично отмэткым налын шогэм. Тэнийсэ тунэммэ ийын 2-шо чырыкыштыжэ ик прэдмэт дэнэ вэлэ „хорошо" отмэткым налынам, молыжо чыла отлично. Ильич сэмынак шуко шинчышэ лийнэм. Калыкын пийалан илышыжэ вэрч Ильичла кучэдал кэртшэ лийаш йамдылалтам. Тидын вэрч кажнэ пионьэр—йуный лэнинэц тыршыман.

Гущина З. И.

Ронгто кыдалаш школын 7-шэ классыштыжэ тунэмшэ.

В. И. Лэнин йэшыжэ дэнэ

Крэдалмаштэ лӱдмашым шинчыдымэ горный орьол

1887 ийыштэ пычкэмыш йӱдым Озанг олаштэ 40 студэнтым арэстовалтэныт. Пристав ик студэнтым шкэ участкышкыжэ нангайэнат, йодын:

—Молан тэ бунтоватлэда, самырык рвээз? Вэт тэндан ончылно пырдыж!

—Пырдыж, но шӱшӧ, тудым шӱкалат—шалана,—манын рвээз вашгарэшыжэ ойлэн. Тидэ — Владимир Ильич лийын.

Пашаэз классын пашажэ сэнгышашлан Владимир Ильич пынгыдын ӱшанэн. Кугыжан тьурмаштэ шинчымыжэ годымат рэвольуционный пашам эрэак ыштэн.

„ИДА КЭЧКЫЖ, ЙОЛТАШ-ШАМЫЧ."

Шонымашкэ шудымо годымат Лэнин нигунам чакнэн огыл. Кыдым колтэн, чакнаш шонышо большэвик-шамычым Владимир Ильич пэнгыдын шылдалэн.

1906 ийыштэ партийын IV сйэздыштыжэ мэньшэвик-шамыч сэнгэныт. Садын дэнэ большэвик-шамыч кокла гыч йужо дэлэгатшэ вуйжым сакаш тӱнгалын. Лэнин тунам ойлэн: „Ида кэчкыж, йолташ-шамыч, мэ садыгак сэнгэна, вэт мэ чын улына".

Идадык гыч, „Лондонэш эртышэ V партийнэ сйэздыштэ большэвик - шамыч сэнгышт. Но Лэнин адакат большэвик-шамычлан пэнгыдын ойлэн: чакнаш огыл, а мэньшэвик-шамычым эрэак кыраш.

—ТЫГАЙ ПАРТИЙ УЛО!

Тидэ 1917 ийын 3 ийуньышто лийын. Власть Врэмэнный правитэльствэ кыдыштэ шогэн. Совэтыштэ утларакшэ мэньшэвик-шамыч лийыныт. Пашаэз, салтак да крэсаньык дэпутатшамычын пэрвой сйэзд эрталтын. Большэвик-шамыч шэнгэлнэ тыгыдэ тӱшка дэнэ шинчэныт. Сйэзд трибун гыч мэньшэвик-шамычын вуйлатышышт Цэрэтэли увэртарэн:

—Властьым мэмнан кыдыш пуза манын кэргшэ полигичэский партий мэмнан элыштэ кызыт укэ... Российыштэ тыгай партий укэ!—Цэрэтэли кычкырэн.

Тунам кӱдырчыла вашмут шэргылтэ:

— Тыгай партий уло!

Тыгэ Лэнин большэвик партий лӱм дэнэ вэржэ гыч кычкыралын.

Чынак большэвик партий властьым кыдышкыжэ нальэ, налмат вэлэ огыл, тидэ властьым аралэн кодыш, аралэнат вэлэ огыл, мландэ шарын куд ужашыжэ гыч иктэшыжэ социализмым ыштэн.

Ильич тыгэ пашам ыштэн

I.

Владимир Ильич кэрэк кунамат эрэ вийан, нойыдымо, кучэдалаш йамдэ, тунамак аккуратный, точный да внимательный лийын.

Альэ газэтлан статьйам возэн, альэ ожнысо философ-шамычын кӱжгӧ кнагаштым лончылэн, альэ митингыштэ тул гайэ мутшо дэнэ тушманым шудалын—чылажымат вниматэльнэ, точно, аккуратнэ, сайын шонэн ыштэн.

Ильич пэш раш умлэн: большэвик партийын ыштымэ пашаштыжэ изиэш шотлымо паша лийын ок кэрт, изи паша гыч кугу паша ышталтэш, кэрэк могай изи пашамат сайын ышташ кӱлэш.

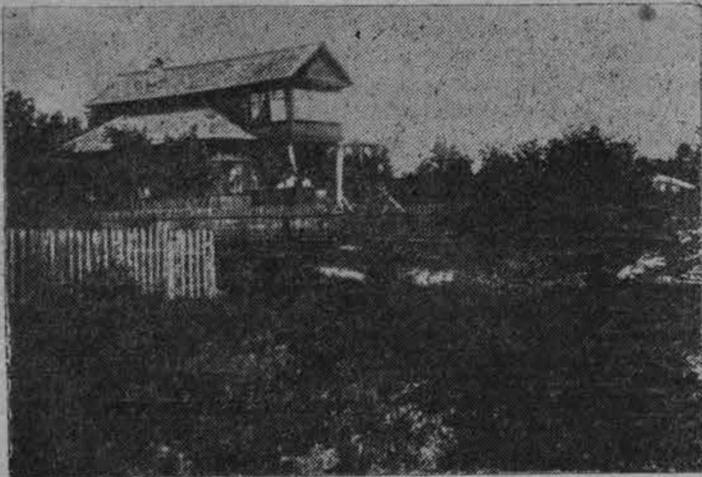
II.

Лэнин могай наукым тунэмын?! Кэрэк могай наукымат Лэнин кэлгын шинчэн. Тидлан шуко спэциалист-шамыч ӧрыныт.

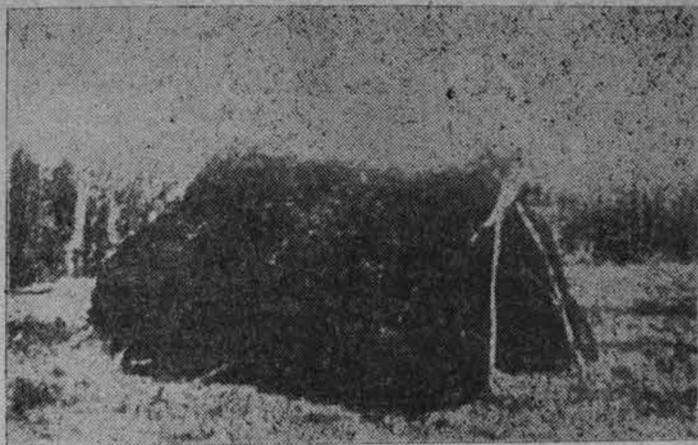
Лондонысо Публичный библиотэкын читальный залыштыжэ служитлышэ-шамыч марда капан руш нэргэн йатыр жап шарнэн шинчыныт. Тидэ йэнг библиотэкыш эрдэнэ эрак толын, йатыр кас лиймэкэ ижэ кайэн. Тидэ Владимир Ильич Лэнин лийын. Тудын тылзэ жапыштэ лудмыжо нарэ вэсэ гын, идалыкыштат лудын ок пытарэ.

III.

Тӱнгалмэ пашажым Ильич кэрэк кунамат мучашыш пэнгыдын шуктэн. Совнарком прэдсэдатэль улмыжо годым кэчэ йыда лу дэнэ, шӱдӧ дэнэ йэнг-шамычым приниматлэн, шуко тэлэграмм-шамычым колтылын, шуко поручэньым пуэдэн, тудо жапыштак, пумо пашажэ шукталтмымат тэргэн шогэн.

Финльандийыштэ Книпович-шамычын дачышт. Тыштэ В. И. Лэнин 1907 ийыштэ илэн.

Приморский кӱртньӧ корнын Разлив станций воктэнсэ омаш (Пэтроград воктэнэ.) Тыштэ В. И. Лэнин 1917 ийсэ ийуль кэчэ шамыч дэч вара шылын илэн.

Рэспубликыштэ

Кугу Парат пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч шошо агалан йамдылалтмашт колхозлан вийан полшат. Тэвэ мэ Йэфимов Аврам йолташэм дэнэ коктын шкэнан колхозлан пырдыж газэтым лукташ полшышна.

Алэксандров Йогор.
Сотнур район.

Оршанкэ пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ, пионьэр-шамыч СССР Вэрховный Совэт Сэссий нэргэн информационно увэртарымашым радио дэнэ организовано колыштыныт. Адак Моско дэн Йошкар Ола радиостанцэ гоч концэртым колыштыт.

Йоча-шамыч радио шындымылан куанэныт.

Лэонтьэв Ник.
Роҥго район.

Мустай пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ—пионьэр-шамыч кум оборонно значок вэрч вийан кучэдалыт. Шукэртэ огыл Ибрайэв Кости, Свинцова Нина да Иванов Илья БГТО, ПВХО да „Ворошиловский стрелок" значок-шамычлан нормым пуэныт.

Сэмьонов Лэонтий.
Шэрнур район.

Йара жапэм культурно да вэсэлан эртарэм. Утларакшым шашкэ, шахмат дэнэ модаш йоратэм. Тидэ модыш дэнэ модаш мыйым Васильэва Орина туныктэн.

Ындэ мый сайнак модын моштэм.

Андрэйэв Йыван.
Роҥго район, Шуар-Сола тӱҥалтыш школ.

Руйа-Сола пэлэ кыдалаш школышто тунэмшэ Сэмонов Василий сӱрэтлаш пэш йората. Сэмонов лэнин кэчылан Лэнинын илыш годсо илышыж да пашаж гыч сылнэ сӱрэтан альбомым ыштэн йамдылэн.

Данилов А. А.
Роҥго район.

СССР Вэрховный Совэт Сэссийын днэвникшэ гыч

13-шо йанварыштэ СССР Вэрховный Совэтын пэрвой сэссийжэ умбакыжэ пашам ыштыш.

Сойуз Совэт дэн Национальность Совэт постойаннэ дэйствоватлышэ комиссий-шамычым: Законодатэльнэ прэдположэний, Бӱджэтнэ Комиссий, вэс эл паша шотышто комиссий-шамычым сайлыш.

Сойуз Совэт 10 йэҥ составан Законодатэльнэ прэдположэний Комиссийым сайлыш. Комиссий Прэдсэдатэль—**Д. М. Йэвтушэнко.** Вэс эл паша шотышто Комиссий состав 11 йэҥ дэнэ сайлалтэш. Комиссий Прэдсэдатэль—**А. А. Жданов.** Бӱджэтнэ Комиссий состав 13 йэҥ дэнэ сайлалтэш. Комиссийын Прэдсэдатэльжэ—**И. И. Сидоров.**

14-шэ йанварыштэ Вэрховный Совэтын пэрвой сэссийжэ шкэ пашажым кумышо кэчылан ыштыш. Засэданийым Сойуз Совэт прэдсэдатэль дэпутат **А. А. Андрэйэв** йолташ вуйлатэн.

Сойуз Совэтын засэданийжэ Сойуз Совэт дэпутат-шамычын полномочийыштым тэргымэ нэргэн Сойуз Совэт Мандатнэ Комиссий прэдсэдатэль дэпутат **А. С. Щэрбаков** йолташын докладшым колышто.

Мандатнэ Комиссий прэдсэдатэль дэпутат А. С. Щэрбаков йолташ шкэ докладыштыжэ тыгэ ойлэн:

„569 избиратэльный округышто Сойуз Совэтын 569 дэпутатшэ сайлалтын.

Дэпутат-шамычын партийнэ составышт нэргэн тэвэ тыгай данный-шамыч: Сойуз Совэт дэпутат-шамыч кокла гыч Всэсойузный Коммунистичэский партий члэн 461 йэҥ да бэспартийнэ-шамыч 108 йэҥ". „Тыгэ чыла Сойуз Совэт дэпутат-шамыч кокла гыч 81 процэнтшэ большэвистский партийын члэнжэ улыт.

Сойуз Совэт дэпутат-шамычын социальный составышт нэргэн увэртарыма гыч тыгай данный-шамыч: Сойуз Совэт дэпутат-шамыч коклаштэ пашазэ 247 йэҥ, крэсаньык-шамыч 130 йэҥ, служышо-шамыч дэн совэт интэллигэнций 169 йэҥ, Сойуз Совэтын 569 дэпутатшэ кокла гыч ӱдрамаш-шамыч дэпутат 77 йэҥ. Нимогай буржуазный парламэнтыштэ тынар ӱдрамаш нигунамат лийын огыл да укэ.

Варажым дэпутат акадэмик **А. А. Байковын** прэдложэнийжэ почэш Сойуз Совэт Мандатнэ Комиссийын докладшэ почэш тыгай пунчалым приниматла:

1. Чыла 569 избиратэльный округышто сайлымэ да СССР Вэрховный Совэтыш сайлышашлан Цэнтральный избиратэльный Комиссийыштэ рэгистрироватлымэ, Сойуз Совэт дэпутат-шамычын полномочийыштым чынлан признатлымэ нэргэн Мандатнэ Комиссийын докладшым утвэрдитлаш.

2. СССР Вэрховный Совэтыш сайлышашлан Цэнтральнэ избиратэльный комиссийын пашажым пытарымылан шотлаш.

МЛАННА УВЭРТАРАТ

Пионьэр отрьадын лӱмжӧ вэлэ

Мэмнан Кузнэч пэлэ кыдалаш школышто пионьэр паша пэшак окшакла. Сбор план почэш огыл, путырак шуэн эртаралтэш. Тунамжат пэш кукшын, йокрокын эрта.

Пионьэр-шамыч галстук дэч посна коштыт. Отрьад совэт прэдсэдатэль Данилов Борис шкэжат галстукым ок пыжыктэ. Звэнэвой-шамыч сборыш галстук дэч посна мийат. Звэнэвой Вэсэлов Борис галстукым альат налын огыл. Тыжэч вигак каласаш лийэш: звэнэвой дэн вожатый-шамыч шкэштат пионьэр галстукын значэньыжым огыт шинчэ. Пионьэр организацийын лӱмжӧ вэлэ. Торйал райкомолын пионьэр отдэлжат мэмнан школыш кӱлэшын ончалын огыл.

И. П. Кошин.
Кузнэч пэлэ кыдалаш школ Торйал район.

Кунам мланна имньым пуат?

Мэмнан Элнэттӱр йал гыч школыш шоштaш 5 киломэтр лийэш. Мэ кажнэ кэчын школыш йолын коштына. Кэрэк могай кугу поран, йӱштӧ годымат мланна кайаш колхоз правлэньэ имньым ок пу.

Тыгэ мэ кажнэ кэчын 5 киломэтрыш кылмэн коштына. Урокыш вараш кодын миймашат йатыр лийэда.

Мэмнан „Элнэт" колхоз прэдсэдатэль партий дэн правитэльствын йоча-шамычлан школыш коштaш условийым ыштымэ нэргэн указаньыштым ок шукто. Йоча-шамыч вэрч шагал шона.

Звэнигэ район, Помар кыдалаш школышто тунэмшэ-шамыч: Рыбаков В., Актуганов М., Пэтров И., Истакова Е., Артьэмэва А.

Вич тӱрлӧ газэтым налына

Газэт мланна у увэр-шамычым кондэн шога. Тудым лудатат, кызыт рэспубликыштына, Совэт элыштына, тугак граница вэс вэлнэ илыш кузэ кайымым палэн налат. Садланак газэтым мый пэш йоратэм, аралэн кучылтам. Тидэ кэчылаштэ утларакшэ Вэрховный Совэт Сэссий эртымэ нэргэн информационный увэртарымаш-шамычым лудын шогышым.

Мэмнан сурт вич тӱрлӧ газэтым налэш. Тэвэ нуно: „Марий коммун", „Марийская правда", „Рвээз коммунист" дэн „Иамдэ лий" да „За большевистские колхозы".

Н. С. Бэльаков.
Вэликополь пэлэ кыдалаш школ, Оршанкэ район.

Кнага—мыйын йолташэм.

Мый Роҥго район, Руйа сола пэлэ кыдалаш школышто тунэмам. Сылнэ литэратурым лудаш пэшак йоратэм. Каникул мартэ Н. Чуковскийын „Навстречу гибели", Г. Флоберын „Простая руша" да Гогольын „Ревизор" кнага-шамычым лудын пытарэнам.

Каникул жапыштат мый йатыр кнага-шамычым лудым. Утларакшэ Пушкинын, Лэрмонтовын, Гогольын кнагашт кэлшыш.

Элэксэй Ваньу.

Чаплэ фильм нэргэн мутланышна

„Ленин в Октябре" фильмым путырак шуко йэҥ-шамыч ончэныт. Тыгак мэмнан туныктышына М. В. Свистунов Йошкар-Олаштэ ончэн. Тудо мэмнан 13 йанварыштэ урок дэч вара кодыщат, тидэ фильм нэргэн пэш раш каласкалыш. Каласкалымыжэ годым классыштэ шыҥа кайымымат колаш лийэш ильэ, йоча-шамыч тугэ шып колышт шинчыч.

Тидэ фильмым мэат пэш ужнэна.

Сэргэйэв Саньу.
Кугу-Корамас пэлэ кыдалаш школ, Сотнур район.

ГУДОК

Мучаш. Тӱҥалтышыжэ кодшо номырлаштэ.

Васильок тудым вашкыктыш. Андрий нэлэ кӱ комльым кок кидшэ дэнэ кучышат, тудым рожышко кудалтэн колтыш. Изи рвээзэ тудлан полшэн, кидшэ дэнат, йолжо дэнат антрацит комльым рожышко шӱкэдылын. Ик минут гыч рож аҥ чылт пэтыралтэ.

Васильок Андрийым шкэ корныж дэнэ вӱдэн наҥгайэн. Вэнтильацэ трубашкэ пурэн ом кэрт гын, мо лийэш, манын Птаха лӱдын шонкалэн. Васильок почэш вуйжо дэнат, вачыжэ дэнат пурэн, труба мучко вашкыдэ ончык кайаш тӱҥалмэк, тудо уло оҥжым луштарэн куштылгын шӱдалтыш.

V.

Нунын кӱшкӧ кӱзэн шумышт годым тыгыдэ йӱр йӱрын. Шӱ оптымо кудэвчэ заводын тӱҥ тэрриторий дэч ӧрдыштӧ, тудын дэч кӱкшӧ кӱ пырдыж дэнэ ойырымо лийын.

Тышкэ кӱртньӧ корнын подйэздной линийышт мийэныт.

Васильок разведкыш кайыш. Тудо вашкэ савырнэн толо да корнышто иктат укэ манын увэртарыш.

— Тушто йара вагон-шамыч кум рат дэнэ шогат. Вагон-шамыч йӱмач эртэн кайашат лийэш, нигӧат ок уж. А шэнгэл капка лишнэ нигӧат укэ. Тудым кӧгӧн дэнэ суралэныт. Мэ вагон ӱмбак кӱзэна, а вагон ӱмбач капка ӱмбак да—айда пасушко!—Васильок Андрийын пылышышкыжэ ойлыш.

Нуно шӱ курык ӱмбач нушкын волышт да пӱгырнэн, вагон шамыч кокла дэнэ куржыч.

Васильокын планжэ путырак сай лийын. Пытартыш вагон капка воктэнак шогэн. Нуно рэшоткан кӱртньӧ капка гоч вончышт да кӱртньӧ корно полотно дэнэ куржаш тӱҥальыч.

Васильок кидшым шаралтэн, кок мэтр коклаш тӧшталтэн ончычын кайыкла чоҥештэн. Изажэ поктэн шуэш гын, манын чӱчкыдынак шэнгэкыжэ ончалын. Андрий уло кэртмыжым куржэш. Йӱр нунын шӱргыштым почкэн. Лапка нэлэ пыл чумыр кавам пэтырэн.

Андрий карабинжым кудалтэн огыл. „Кучат гын садыгак пуштыт. Пытартышлан кэрэк кокытым шуҥгалтарэн кодам" манын, альэ утлымыжлан ӱшаныдэ шонэн. Завод йатыр шэнгэлан кодмэк да подйэздной корно-шамычым вокзал дэк савыраш тӱҥалмэкшт вэлэ Андрий шогальэ, ӱнаржэ пытымэ дэнэ насып ӱмбак йӧралтэ...

— Чарнэ, Васильок, ындэ ом кэрт!—тудо кычкыральэ да кидшэ дэнэ шӱмжым кучыш.

— Куржына, Андрушка, куржына, укэ гын поктэн шуыт!

Лӱдын ончылтын, изи рвээзэ чытэн кэртдэ тӧршталын. Шӱртӧ пырчыжэ коддэ нӧрэн пытэн, йӱштӧ дэч да лӱдмыжӧ дэч капшым туртыкта. Лавраҥ пытышэ чара йолжо какаргэн. Шпал ӱмбалнэ шогышыжла йолжо дэнэ йолжым йыгкалэн.

Тудлан Андрий пэш шуко шинчымыла чӱчӧ.

— Ындэ сита, Андрьушка, куржына!

Птаха нойшын савырныш, Васильокын йолжым, вуйэшыжэ мэлнала пижшэ картузшым да шӱкшӧ ӱдрамаш кофто кӧргыштӧ кум лукын кагыргышэ изи капкылжым ончальэ. Чот чамамаш да пийла илымым йӧсын шонымаш тудын логаржын ишыш. Тыгай илышыштэ тидэ йочалан кэмым, вургэмым налын пумашланат оксам ситарэн ок кэрт.

„Ындыжэ шултыш киндыжат ок лий. Шкаланэмжат нигуш пурэн кайаш"...

— Андрьушка... — Васильок чаманэн шуйалтыш.

Андрий киньэльэ. Нугыдо тӱтыра коклаш йомшо завод могырым гудокын осалын мӱгырымӧ йӱкшӧ шарлыш.

— Мӱгыра,—шкэ таҥжын кугу йӱк дэнэ мӱгырымыжым кугэшнэн колыштын пэлэштыш Васильок. Ындэ тудо тыш куржэ, а писын ошкэдэн кайыш. Воктэнжэ Васильок тыгыдын йортэн, минут йыда шэнгэкшэ ончылт кайэн.

Кӱкшӱ насып ӱмбач водокачкэ воктэнсэ палымэ изи пӧртым ужо да шкэнжын утлымыжлан ындэ ижэ ӱшаныш.

— Васильок, шольэшэм! Пацаньонок! Васька, стэрвэц! Мэ ындэ нунын ӱмбак шӱвалына вэлэ! А тый вэрчэт ымый эшэ учым шуктэм...

Тудо шольыжым энтальэ, тудым оҥжо пэлэн ишыш. Шинчавӱдым шылташ огэшат кӱл ильэ. Поток сэмын йӱр оптымо годым шинчавӱдым кӧ ужын кэртэш.

Ответственный редактор—К. А. ЛЭНСКИИ.

Упол. Марлита № А—40. Тираж 19527 экз. Иошкар-Ола, Маргосиздатын 1-шэ типогр. ВЛКСМ Маробком орган. Савыктышэ „М. К."